

Romagna tradizionale. Usi e costumi, credenze e pregiudizi. A cura di Paolo Toschi. L. Cappelli ed., Bologna 1952, 8°, XXXVIII + 315 strani.

Prva izmed predvidenih treh knjig, ki naj bi podale »corpus« ustnih izročil Romagne, pokrajine na prisojni strani toskanskih Apeninov proti Jadranu, je posvečena navadam in verovanjem. Prof. P. Toschi je delo uredil mojstrsko in — kot sin te pokrajine — z ljubeznijo. V uvodu razgrinja pred nami dosedanja folklorna raziskavanja o Romagni in jih obenem tudi vrednoti in vključuje v splošne italijanski kulturnozgodovinski okvir.

Tekstni del obsega pet temeljnih spisov o navadah in verovanjih Romagnolov. Na začetku je XXX. dialog iz prosvetljske knjige »Pratica agraria«, ki jo je izdal G. A. Battarra 1778. Sledi nedavno odkrito gradivo tako imenovane »napoleonske ankete«. To so v kraljevini Italiji uradno sprožili leta 1811 po vzorcu znane ankete, ki jo je malo poprej organizirala pariška Académie Celtique. Italijanski odgovori so se stekali v Milan h glavnemu prosvetnemu direktorju G. Scopoliju in tam poniknili med njegovimi zasebnimi papirji za dobrih sto let. Medtem ko z objavo celotnega gradiva že nekam predolgo odlaša prof. A. Pettenella, pridni zbiralci odkrivajo v raznih pokrajinskih arhivih kopije odgovorov na to znamenito anketo. V Romagni si je pri tem delu zadnje čase pridobil največ zaslug A. Fabi (cfr. »Lares« XVIII, 1951, 1—18). Takoj za prispevki napoleonske ankete pa je urednik v celoti ponatisnil knjižico: M. Placucci, Usi e pregiudizi dei contadini della Romagna, Forlì 1818. Po Toschijevih besedah je to prvo organsko delo o ljudskih izročilih ene od italijanskih pokrajin.

S četrtrim spisom pa smo že v novi dobi znanstvenega raziskavanja folklore. G. Bagli, ki je v knjigi zastopan s krajšim prispevkom, je zbiral gradivo v osemdesetih letih, L. De Nardis — »A la garboja« — pa celo v naših dneh. Seveda bi pričakovali, da bo prav ta zadnji sestavek znanstveno najbolj dognan, v resnici pa je drugače. Ne da bi nas morda motili avtorjevi pesniški prijemi, pogrešamo predvsem natančnejših krajevni in časovnih določil, razlikovanja med splošno znanimi, živimi praznoverji in med takimi, ki so samo še spomin ali prav malo razširjena. (Urednik je podobne očitke sicer predvidel — glej str. XXXV — a zaradi tega pač ne smejo izostati.)

Tekstnemu delu sledi izčrpen bibliografski pregled, nato pa sistematsko in stvarno kazalo, dragocen ključ k celi zbirki, ki ga je oskrbel Toschijev asistent dr. G. Bronzini. Če bi hoteli strniti sodbo v en stavek, bi zapisali, da je »Romagna tradizionale« vsebinsko bogata in tiskarsko lepa izdaja, ki spada tudi na police folkloristov zunaj Italije.

Upam, da ne bo odveč, če omenim nekaj stvari, ki so me ob branju posebej pritegnile in ki so včasih v zvezi s slovenskimi izročili, včasih pa kako drugače zanimive (številka v oklepaju pomeni stran): grmade na kraju nesrečne, nasilne smrti (17); verovanje, da so pri zajcih tudi samci lahko breji (19); kres na koncu februarja ali v začetku marca z jasnimi magično-agrarnimi formulami (25, 108); živina se pogovarja v noči na sv. 3 kralje (36, 250); zakaj pravimo »rimska cesta« (150, 205); posebna moč sedmega otroka [slov. deseti brat!] iste matere (173); rosa kresne noči (35, 253); itn., itn. Vrsto, ki bi lahko še dolgo nepretrgano tekla naprej, je treba pač prekiniti. Za srečen konec sem si to pot izbral — praprotno seme (136, 254). Če si nočemo razlagati prisotnost vere o posebnih močeh praprotnega semena v Romagni v duhu Kollárjeve »Storitalia slavjanská« (1853), potem bo nemara le treba gledati tudi na slovensko in »slovansko« praprotno seme malo drugače, kot je bilo to do zdaj v navadi.

Milko Matičetov

Giuseppe Vidossi, Canzoni popolari narrative dell'Istria. Estratto dalla Miscellanea »Scritti vari« (II) a cura della Facoltà di Magistero di Torino. Torino 1951, 8°, 36 strani.

V okviru priprav za nameravano izdajo »Das Volkslied in Österreich, Volkspoesie und Volksmusik der in Österreich lebenden Völker« je nastala

v prvem desetletju tega stoletja tudi zbirka italijanskih pesmi iz Istre, ki jo hrani član enega od dveh tedanjih italijanskih odborov, prof. turinske univerze G. Vidossi. Iz neobjavljenega gradiva, ki ga je zbral nekaj sam nekaj po raznih sodelavcih, je izdal tekste 26 pripovednih pesmi, o melodijah pa pravi, da jih bo izročil velikemu arhivu ljudskih pesmi v Pisi («Raccolta Barbic»). Gradivo je Vidossi razvrstil tako, da v naslovih in številkah sledi največji in najboljši zbirki ljudskih pripovednih pesmi v Italiji — C. Nigra, *Canti popolari del Piemonte*, Torino 1888. Ob posameznih pesmih so rokopisne variante iz iste zbirke zmerom omenjene, včasih pa tudi objavljene v izvlečku ali v celoti. Razen tega G. V. izčrpno navaja tiskane variante iz Istre in z beneškega območja, nazadnje pa opozarja na najnovejšo literaturo in problematiko (od tujih standardnih del je pritegnjen John Meier). Seveda so kraji zapisov in informatorji povsod določeni. Pred sabo imamo torej znanstveno delo, ki je škoda, da je izšlo v taki težko dosegljivi publikaciji.

Za nekatere od pesmi, ki jih Vidossi objavlja, je mogoče pokazati brez posebnih raziskavanj tudi slovenske vzporednice iz Štrekcljeve zbirke ali od drugod:

1. *Donna Lombarda* — Nigra 1: o tej pesmi sem pisal v tržaških »Razgledih« II, 1947, 127—128, a sprejemam upravičene pripombe G. Perusinija v »Ce fastu?« XXIII, 1947, n. 5—6, 30.

4. *Un'eroina* — Nigra 13: Štrekelj I, 137, 138, 134; F. Marolt, Kočevski zbornik, 256—268; J. Glonar, Ulinger-Jelengar-Lajnar, Zbornik ZP, 1944, 384—391. Če je Nigra od slovanskih variant, ki so mu bile znane le posredno — po Childu — povzel samo eno poljsko (str. 98), upamo, da bo zastopana v veliki zbirki italijanskih ljudskih pesmi, ki jo ob sodelovanju G. Vidossija in P. Toschia pripravlja V. Santoli, tudi pesem Slovencev, najbližjega — čeprav majhnega — slovanskega naroda. Da pa ne bi terjali, česar se sami ne držimo, bomo morali kajpada tudi z naše strani pri raziskavanju ljudskega pesništva v večji meri upoštevati italijansko gradivo.

7. *Morte occulta* — Nigra 21: Štrekelj I, 98 in 99 — V deveto deželo omožena.

11. *La guerriera* — Nigra 48: Štrekelj I, 56 — Deklica vojak. B.

13. *La prova* — Nigra 54: Štrekelj 773—794 — Zvesta deklica.

15. *La pesca dell'anello* — Nigra 66: Štrekelj I, 205 — Zenin skoči po prstan v morje.

25. *La Verdolina*: Štrekelj I, 112 in 113 — Zaljubljen mladenič. Podobnost je tu samo z drugim delom ital. istrske pesmi, v. 49 ss. Na isto temo je zložena tudi hrvaška pesem, ki mi jo je 15. februarja 1942 pel Angelo Buijić iz Marčane v Istri, roj. 1920: »Jive šeće žalosan od grada, — Zád njin teče jedna stara baba...« (V moji rkp. zbirki.)

G. Vidossi znanstveno objektivno priznava, da so bili nekateri njegovi teksti zapisani ne samo na jezikovno mešanem ozemlju, ampak naravnost iz ust pripadnikov drugega [pač hrvaškega] rodu. V takih primerih da je beneški dialekt čudno zveržen (prende strane inflessioni). Avtorju pa bi bili hvaležni, če bi v prihodnjih objavah morda še posebej povedal, kateri so ti teksti.

Na prvi strani spisa je leto 1908 kot letnica ustanovitve odbora za nabiranje in izdajo ljudskih pesmi v Avstriji morda tiskovna pomota, saj M. Murko (Velika zbirka slovenskih nar. pesmi z napevi. »Etnolog« III, 1929, 9) poroča, da je bil tudi G. Vidossich med tistimi, ki jih je avstrijski prosvetni minister Hartel že novembra 1904 povabil v tej zvezi na posvetovanje, delovni odbori posameznih narodov pa so bili imenovani 1905. Kako je bilo posebej z italijanskima odboroma (za Primorje z Istro in za južno Tirolsko) nam Murko seveda ne pove, ker je to pač poglavje iz zgodovine italijanske folkloristike.

Kakor sklepamo po Vidossijevi objavi, slovenskega gradiva — nastalega na isto pobudo — ni zadela ravno najslabša usoda, vendar nad 12.000 tekstov in približno toliko napevov le ne bi smelo več dolgo ležati kot mrtev kapital na muzejskih policah.

Milko Matičetov